

Biedrība „Latvijas Lauku forums”

reģ. nr. 40008090394

Juridiskā adrese: Strauti, Kolka, Dundagas nov., LV-3275

Pasta adrese: p/k „Latvijas Lauku forums”, Republikas laukums 2, Rīga, LV-1982

Tālrunis: +37128855427, e-pasts: laukuforums@gmail.com, Mājas lapa: llf.partneribas.lv

Rīgā, 30.01.2019.

Nr. 2019-01-30-01
Pārresoru koordinācijas centram

Komentāri un priekšlikumi Nacionālajam attīstības plānam 2021-2027.

Biedrība „Latvijas Lauku forums” ir iepazinusies ar Informatīvo ziņojumu par priekšlikumu par Nacionālā attīstības plāna 2021.-2027. gadam (turpmāk – NAP2027) mērķiem, prioritātēm un rīcības virzieniem, un sniedz komentārus un priekšlikumus:

1. Visās rīcībās ir nepieciešams **rādītājos paredzēt**, lai tie dotu **ieguldījumu nevienlīdzības mazināšanā, efektīvā resursu izmantošanā un sabiedrības uzticības veidošanā** kā horizontālās prioritātēs. Palielinot kaut ko visai sabiedrībai, nevienlīdzība nemazinās, iespējami gluži otrādi, palielinot neuzticību esošai sistēmai, radot lielāku slodzi uz vidi u.c. nevēlamas rīcības. Pašreizējā dokumenta redakcijā ir daudz indikatoru, kas paredz konkrētus rādītājus palielināt, bet neņem vērā nevienlīdzības, uzticības krīzes un vides ilgtspējas aspektus.
2. Aicinām, turpinot strādāt pie programmas, kā nozīmīgus **izcelt reģionālās attīstības pasākumus**, balstoties uz nesekmīgo nevienlīdzības mazināšanu šī (2014-2020) NAP īstenošanas laikā. Veicinot līdzsvarotu valsts teritorijas attīstību, katra pasākuma ietvaros jāņem vērā arī nevienlīdzīgā attīstība starp pilsētām un lauku teritorijām. Nepieciešams izvērtēt, kā NAP mērķi un rīcības programmas tiek īstenotas ārpus nacionālajiem un reģionālajiem nozīmes centriem. Piemēram, pakalpojumu pasākumu kopumam ir jābūt pieejamam ikvienam Latvijas iedzīvotājam. Attālinot pamatpakalpojumus un nenodrošinot mobilitātes iespējas no reģioniem, tiek palielināti lauku iedzīvotāju izdevumi, tādejādi sekmējot iedzīvotāju blīvumu ap pilsētām un veicinot nevienlīdzību. Nepieciešami atbalsta pasākumi mobilitātes jautājumu risināšanai.
3. Aicinām nepieņemt modeli „9+21” kā aksiomu, bet gan izvērtēt tā ietekmi un līdzsvarotu attīstību. Turpinot modeļa „9+21” ieviešanu pašreizējā īstenošanas veidā, paredzētais scenārijs, ka nacionālie un reģionālie centri „pavilks” apkārtējo lauku teritoriju, nav attaisnojies, un policentriska attīstība nav notikusi. Nepieciešams pārvērtēt resursu sadalījumu šajā modelī, ietverot laukus kā nozīmīgu Latvijas teritoriju, un izstrādāt modeli, kā tiek nodrošināti pakalpojumu pieejamība attālākajiem reģioniem. Minētais ir akcentēts arī Latvija2030 par ciešāku pilsētu un lauku funkcionālās sasaistes veidošanu gan saistībā ar pakalpojumu pieejamību, gan iespējamiem „inteliģentās saraušanās” modeļiem, infrastruktūru un citiem jautājumiem. Ņemot vērā pašreizējo stagnāciju šajā jomā, NAP2027 tā ir jāizvirza kā prioritāte, īstenošanā iesaistot ne tikai valsts pārvaldi un pašvaldības, bet visu sektoru pārstāvjus nacionālā, t.sk. vietējā līmenī sekmējot vienlīdzīgu starpsektoriālu lēmumu pieņemšanu par iespējamiem risinājumiem.
4. Jaunu uzņēmumu radīšanai, īpaši nozarēs, kas neietver izejvielu un preču plūsmu, piemērot minēto 9+21 modeli nav atbilstoši, gluži otrādi – nepieciešams papildus atbalsts, piemēram, koeficients subsīdiju saņemšanai vai pieejams līdzfinansējums tiem, kas sāk uzņēmējdarbību un rada darbavietas attālākos reģionos un Latvijas Austrumu teritorijā, sekmējot nevienlīdzības mazināšanos lauku telpā.
5. Īpašu uzmanību aicinām pievērst mobilā pārklājuma un ātras un īpaši ātras datu pārraides tīklu pieejamības nodrošināšanai visā Latvijas teritorijā, kas nevar tikt risināta ar mobilitātes iespējām, jo ierobežo gan uzņēmējdarbības attīstības iespējas, gan atsevišķu teritoriju izolēšanu un

padarīšanu par dzīvošanai nepiemērotām. Tā tiešā veidā sasaistāma ar iespēju saņemt pamatpakalpojumu grozu, izmantojot sakaru līdzekļus. Šo aicinām iekļaut kā vienu no rādītājiem, stimulējot pakalpojumu sniedzējus nodrošināt pārklājumu.

6. Tāpat aicinām kā prioritāti iekļaut **atbalstu uzņēmējdarbību veicinošajām aktivitātēm**, t. sk., ne vien ieguldījumiem infrastruktūrā, bet arī ieguldījumos cilvēkresursos, lai radītu būtisku ietekmi uz bezdarba mazināšanu reģionos, nevienlīdzības mazināšanu, spēcīnātu drošību un demokrātijas kultūru reģionos.
7. Prioritātē „Materiālā labklājība” **indikatoros nepieciešams izdalīt ne vien ienākumu nevienlīdzību starp visaugstāk un viszemāko ienākumu līmenī, bet arī nevienlīdzību starp reģioniem**. Strādājošo mēneša vidējā darba samaksas atšķirība starp Rīgas un Latgales reģionu ir 10 gadi (2018. gadā Latgalē samaksa sasniedza Rīgas reģiona vidējo samaksu 2008. gadā), starp Vidzemi un Rīgas reģionu – 6 gadi. Lielā nevienlīdzība samaksā starp reģioniem sekmē ne vien emigrāciju, bet arī neticību valstij, sociālu atstumtību u.c. negatīvas tendences.

Uzņēmējdarbībai atbalstošas vides veidošanā, produktivitātes un konkurētspējas uzlabošanā, veicinot uzņēmējdarbības attīstību, aicinām paredzēt **publiskā un privātā sektora sadarbību** un inovāciju ieviešanu, kas balstīts ne vien atbalstā infrastruktūrai, pamatlīdzekļiem un tehnoloģijām, bet cilvēkkapitālā, jo inovāciju attīstībai un izaugsmei būtiska ir konkurētspējīga un produktīva cilvēkresursu pieejamība.

NAP2020 laikā tika identificēta problēma par līdzfinansējuma pieejamību (nav pietiekams nodrošinājums, pašu resursi, aizdevumi) gan uzņēmējdarbības uzsācējiem un mazajiem uzņēmējiem, gan līdzīga problēma pastāv arī hipotekārā kredīta saņemšanai lauku reģionos.

8. Rekomendējam **prioritāti „Sports, kultūra un atpūta” pievienot prioritātei „Dzīves kvalitāte”**, kas orientējoties uz nevienlīdzību varētu veicināt arī minētā (sporta, kultūras, atpūtas) pieejamību, tai skaitā arī lauku teritorijās. Tāpat aicinām veidot spēcīgāku sinerģiju starp dzīves kvalitāti un aspektiem, kas tās veidošanā nozīmīgi, t.sk. līdzdalība procesos.
9. Sadaļā par “Sabiedrības uzticēšanās”, līdztekus pašreizējā redakcijā minētajam, aicinām iekļaut **zemo iedzīvotāju politisko un pilsoniskās līdzdalības līmeni, ko rada neuzticēšanas publiskajai pārvaldei un valdošais priekšstats, ka iedzīvotājiem ir maza spēja ietekmēt procesus valstī**, kas tiešā veidā norādīts Nacionālajā drošības koncepcijā. Valsts pārvaldei būtu jāīsteno mērķtiecīga komunikācija ar iedzīvotājiem lauku teritorijās, tādējādi mazinot pašreiz laukos izteikti zemo pilsonisko līdzdalības līmeni un atrautību no valsts lēmumu pieņemšanas. Jaunākie dati par līdzdalības līmeni laukos pieejami KM un Latvijas fakti kvantitatīvajā pētījumā - https://www.mk.gov.lv/sites/default/files/editor/latvijas_fakti_nvo-12_2018.pdf. Papildus skaidrojošā un stratēģiskā komunikācijas darba nepieciešamību apliecina arī Saeimas vēlēšanu rezultāti, kas iespējami norāda uz tieši lauku teritorijās pastāvošu neuzticību esošajai varai un vēlmi ieviest lielas izmaiņas, balsojot par jaunajiem politiskajiem spēkiem, un mazo vēlēšanu aktivitāti Latgalē.

Lai veicinātu sabiedrības uzticēšanos, īstenotajām NAP rīcībām, būtu jāveicina sabiedrības iesaiste lēmumu pieņemšanā. Stiprinot sabiedrības virzītu lēmumu pieņemšanu, tiktu veicināta demokrātijas un finansējuma lietderīgāka izmantošana noteikto mērķu sasniegšanai, kur kā labs piemērs ir sabiedrības virzītas vietējās attīstības (SVVA, angļu val. – *Community lead local development – CLLD*) pieejas īstenošana, kas, pirmkārt, apvieno publisko, privāto un NVO sektoru, sekmējot savstarpējo uzticību, otrkārt, ļauj iedzīvotājam ne vien būt aktīvi iesaistītam savas teritorijas attīstības stratēģijas izstrādē, bet arī, balstoties uz tās, piesaisti finansējumu un īstenot iniciatīvas.

10. Sadaļā par „Sabiedrības līdzdalību” ir atbilstoši rādītāji, vienlaikus šķietami, ieguldījumi paredzēti galvenokārt kultūrā, sportā, atpūtā, ne tiešā veidā pilsoniskās sabiedrības spēcīnāšanā,

abpusējas komunikācijas pilnveidē utt. Neparedzot iepriekš minētajām aktivitātēm, un, finansējuma programmās plānojot atbalstu kultūrai un sportam, netiks palielināta uzticība valsts pārvaldei, pārliecība par savu lēmumu nozīmību valstisku procesu iesaistē vai mazāks atbalsts populismam un dezinformācijai. Aicinām tālākajā darbā „**Sabiedrības līdzdalībai**” **paredzēt arī atbilstošas programmas un rīcības.**

Latvijas Lauku forums izsaka pateicību par PKC pārstāvju dalību tiešsaistes sēdē ar LLF biedriem, apliecinot ieinteresētību un gatavību diskusijām. Izsakām vēlmi iesaistīties un sadarboties NAP2027 izstrādes tālākajā gaitā, nodrošinot arī biedru organizāciju iesaisti. Informāciju turpmākās izstrādes procesā aicinām sūtīt LLF izpilddirektorei Anitu Seļicku (anita.selicka@gmail.com).

„Latvijas Lauku forums”
izpilddirektore
Anita Seļicka